

Vocabulari de dret romà

Introducció

Selecció dels termes

El criteri bàsic per a la selecció dels termes inclosos en aquest vocabulari ha estat recollir, dins dels més generals, aquells que poden oferir més dificultats lingüístiques o d'adaptació i donar-los una solució estable i rigorosa des del punt de vista lingüístic, sobretot en català, llengua en què, per raons conegudes, no sempre apareixen fixats.

Termes en llatí i termes en català, castellà, francès i italià

Sempre que hem trobat un terme consolidat en català, castellà, francès o italià, l'hem recollit amb preferència al corresponent terme llatí, fins i tot si aquest darrer presenta una freqüència d'ús més alta en els texts de la llengua romànica en qüestió. Així, en les equivalències *actio in factum*, donem *acció pel fet*, *acción por el hecho*, *action rédigée en fait* i *azione modellata sul fatto*, per bé que l'expressió llatina és la més habitual en obres escrites en català, castellà, francès i italià, respectivament.

Només quan tenim constància que alguna d'aquestes llengües no disposa de cap terme en ús recorrem a l'expressió llatina corresponent (per exemple, *fideiussio* en castellà, *litiscrescentia* en francès o *expensilatio* en italià).

La grafia dels termes llatins

En els termes llatins que presenten variants formals o gràfiques, hem donat prioritat a les grafies considerades preferents per les obres de referència, però alhora hem recollit també totes les considerades clàssiques o comunament acceptades. En aquest sentit, hem seguit en general les solucions adoptades per dos diccionaris llatins de provada qualitat, com són el *Dictionnaire latin-français* de Félix Gaffiot i el *Diccionari llatí-català* dirigit per Antoni Seva.

En l'expressió de les grafies *ijj* i *u/v* hem adoptat una posició eclèctica. Atès el caràcter divulgatiu i no erudit d'aquesta obra, ens hem decantat per les solucions més generalitzades. D'una banda, l'ús sistemàtic de la grafia *i*, bé amb valor vocàlic, bé amb valor consonàntic, prescindint del tot de la lletra *j* (per exemple, *ius* i no *jus*). Però, d'una altra banda, hem distribuït *u/v* segons aquest caràcter consonàntic o vocàlic. Així, escrivim *alveus derelictus* i no pas *alueus derelictus*, que n'hauria fet més difícil la identificació.

Un altre punt delicat en el camp de la grafia és el de les assimilacions de grups consonàntics, sobretot en el cas de prefix + lexema del tipus *adludio/alludio*, *adgnatus/agnatus*, *adrogatio/arrogatio*, *adsignatio/assignatio*, etc. Ací hem optat per recollir les dues variants i marcar com a preferent l'assimilada (*alludio*, *agnatus*, *arrogatio*,

assignatio), que ja s'havia consolidat en l'època del llatí clàssic. Finalment, en les vacil·lacions en l'escriptura de sintagmes travats, bé com a mots independents (*litis crescentia, iuris prudentia*), bé com a soldats (*litis crescentia, iuris prudentia*), hem preferit les solucions aportades per les fonts de referència més prestigioses quant al llatí clàssic, que solen donar-les com a mots separats.

Formes catalanes alternatives que proposem

Hem tingut cura, per mitjà de notes breus, d'assenyalar els termes per als quals donem una forma alternativa a la que apareix en les fonts de referència més comunes en català. En destaquem tres. D'un costat, la grafia errònia *expencilació*, que cal corregir en *expensilació* per tal com prové de *expensi latio*. En segon lloc, la forma errònia *pelegrí* (en comptes de *peregrí*) que dóna alguna obra per a designar el 'no romà dins el món romà', accepció que no recullen els diccionaris catalans més comuns. I, finalment, les formes defectuoses *quirite* o *quírite*, amb què es designa solemnement els ciutadans romans, que proposem substituir per *quirit*, adaptació regular del llatí *quirīs -ītis*. En aquest darrer cas coincidim amb la solució defensada pel *Diccionari llatí-català* dirigit per Antoni Seva, que ha estat adoptada pel *Gran diccionari de la llengua catalana*.

Confirmació dels termes francesos i italians

En la confirmació de molts equivalents francesos i italians, i en la resolució d'un bon nombre de consultes sobre aquests, hem d'agrair la col·laboració eficient dels professors Jean-François Gerkens, de la Universitat de Lieja, i d'Antonio Saccoccio, de la Universitat de Brescia.